

En utskrift från Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, 2014-05-21 10:43:28

Artikelns ursprungsadress: <http://www.dn.se/ledare/kolumner/jobben-ar-en-dalig-valfraga/>

Valet 2014

Jobben är en dålig valfråga

Publicerad i dag 00:04

Den politiska diskussionen har dåliga förutsättningar att besvara frågan hur man bäst skapar fler jobb. I stället för att låtsas ha svaren borde partierna låta debatten handla om vägval som gäller grundläggande värderingar.

Både allianspartierna och Socialdemokraterna har utnämnt jobben till den viktigaste politiska frågan. Valkampanjerna inför riksdagsvalet kommer framför allt att handla om vem som har bäst sysselsättningspolitik.

Tyvärr är den partipolitiska debatten dåligt ägnad att besvara denna fråga på ett rättvisande sätt. Debatten syftar inte heller till det, utan i stort sett alla knep tycks vara tillåtna för att främja de egna argumenten och misstänkliggöra motståndarnas.

Allianspartierna talar helst om att *antalet sysselsatta* har ökat sedan de bildade regering 2006 men nämner inte att det främst beror på att befolkningen växt. Oppositionen fokuserar i stället på att *arbetslösheten* ökat utan att låtsas om att världen gått igenom den djupaste ekonomiska krisen sedan 1930-talet.

Väljarna har rätt till mer klagörande diskussioner än partierna erbjuder. En sådan ges i Finanspolitiska rådets årsrapport. Rådets analys av arbetsmarknadsutvecklingen kan sammanfattas så här:

Sysselsättningsgraden – sysselsatta i procent av befolkningen i åldersgruppen 15–74 år – var ungefär densamma 2013 som 2006 (65,7 mot 65,8).

Arbetskraftsdeltagandet – personer i arbetskraften (sysselsatta och arbetssökande) i procent av alla 15–74-åringar – var nästan 1 procentenhet högre 2013 än 2006 (71,5 mot 70,8).

Sedan 2006 har andelen äldre, som förstås har lägre arbetskraftsdeltagande än andra åldersgrupper, ökat. Om man korrigerar för det (genom att beräkna utfallen om ålderssammansättningen förblivit oförändrad), har sysselsättningsgraden ökat med cirka 1 procentenhet och arbetskraftsdeltagandet med cirka 2 procentenheter.

Arbetslösheten – antalet arbetslösa i procent av arbetskraften – var nästan 1 procentenhet högre 2013 än 2006 (8,0 mot 7,1).

Sysselsättningsgrad och arbetslöshet ger således olika bilder av arbetsmarknadsutvecklingen under den borgerliga regeringen. Skillnaden beror på att arbetskraftsdeltagandet, trots en svag konjunktur, gått upp. Det är bra för möjligheterna att öka sysselsättningen när konjunkturen förbättras. Samtidigt är det nu fler som *vill* arbeta men som inte gör det.

De flesta ekonomer gör följande bedömningar av regeringens sysselsättningspolitik: Jobbskatteavdraget har haft betydande positiva effekter på arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen samt minskat arbetslösheten. Striktare sjukförsäkringsregler har höjt arbetskraftsdeltagandet och därigenom också arbetslösheten. Mindre generös arbetslöshetsersättning har sänkt arbetslösheten. Sysselsättningseffekterna av nedsatta socialavgifter för ungdomar och den sänkta restaurangmomsen har varit små.

Socialdemokraterna har gjort ett stort nummer av att ha en bättre jobbpolitik än regeringen. Hur ska man se på det?

På kort sikt styrs sysselsättningen av efterfrågan i ekonomin som i sin tur påverkas av finanspolitiken. Mot bakgrund av Socialdemokraternas hårda kritik av nuvarande budgetunderskott, kan en socialdemokratisk regering knappast föra en mer expansiv finanspolitik än en borgerlig regering.

Flagskeppet i Socialdemokraternas jobbpolitik är stora satsningar på vuxenutbildning: 30 000 platser i ett nytt "kunskapslyft" för främst arbetslösa. Man vill också utöka den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen.

De omedelbara – och säkra – effekterna av sådana satsningar är lägre uppmätt arbetslöshet när arbetslösa flyttas till utbildningssystemet. De långsiktiga effekterna beror på hur effektiva utbildningarna är för att höja deltagarnas kompetens. En rimlig bedömning på grundval av tidigare erfarenheter är att de föreslagna utbildningssatsningarna har positiva, men begränsade, sysselsättningseffekter på lång sikt.

Samtidigt kan andra inslag i den socialdemokratiska politiken, som högre tak i a-kassa och sjukförsäkring, väntas bidra till högre arbetslöshet. Sådana förändringar i försäkringssystemen är enligt min mening önskvärda för att ge bättre inkomstskydd, men de har negativa arbetsmarknadseffekter.

Andra inslag i den socialdemokratiska jobbpolitiken kan antas bli i stort sett verkningslösa. Dit hör att ersätta den nuvarande så kallade sysselsättningsfasen för långtidsarbetslösa i jobb- och utvecklingsgarantin med "extratjänster" i offentlig sektor. Socialdemokraternas ekonomiska vårmotion innehåller också mycket flum om jobb som ska skapas via "innovationsråd", "samverkansprogram", "innovationsfonder", "innovationskatapulter", "testbäddar" och så vidare där forskningsstödet för att det skulle öka sysselsättningen är minst sagt magert.

Delar i den socialdemokratiska jobbpolitiken är bättre än den nuvarande regeringens, andra är sämre. Givet att en socialdemokratisk regering behåller nuvarande jobbskatteavdrag för majoriteten löntagare går det knappast att säga om den ena politiken är mer effektiv än den andra. Denna sakfråga – som är en svår forskningsfråga – lär inte klaras ut i valdebatten. Den borde i stället fokusera mer på andra frågor där väljarnas ställningstaganden i högre grad kan grundas på värderingar, till exempel vilka prioriteringar som bör göras mellan offentliga utgifter och skatter eller mellan drivkrafter för tillväxt och jämn inkomstfördelning.

Lars Calmfors
ledarredaktionen@dn.se

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.